

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Monika Sie Dhian Ho

Van waarde. Sociaal-democratie voor de 21^e eeuw

Van Genneep | 2013 | 125 pp. | € 9,90 | ISBN 9789461642240

PvdA schuift op richting CDA

door *Arie Oostlander*

De auteur is oud-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Monika Sie, directeur van de Wiardi Beckman Stichting (wbs), schreef onlangs een studie over de positie van de PvdA in het waardendebat. Dat interesseert ons!

Van CDA-zijde is enkele malen een aanzet gegeven tot een politiek waardendebat. Dat is een van de meest relevante bijdragen die men aan de politiek kan geven. Het gaat daar immers steeds om de vraag ‘Deugt dit of deugt dit niet?’ en niet om de liberalistische vraag of iets in economisch of bureaucratisch opzicht wel voldoet aan de rationale eisen van de nutsmaximalisatie. Voor christendemocraten staat de moreel en ethisch-sociaal gekwalificeerde, verantwoordelijkheid dragende persoon centraal (het christelijk personalisme); voor liberalen het vrije tot niets verplichte individu, dat alleen groepen is tot rationale keuzes voor het

eigenbelang (de individualisering).

De inbreng van Van Agt rond het zogeheten ‘ethisch reveil’ werd destijds van links en rechts weggehoond. De moderne, neoliberale tijdgeest had geen behoefte aan moralisme in de politiek. Reden genoeg om in het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) luid en duidelijk het moralisme voor onze partij als geuzennaam te claimen. Balkenende kwam, met de daarbij horende politieke bagage, opnieuw met de oproep om ‘waarden en normen’ centraal te stellen. Hij oogstte duidelijk meer respect, maar nog niet van de elites van links en rechts. Die waren doorgaans nog neoliberaal. Er waren zelfs PvdA-voorlieden, zoals wijlen Piet Dankert, de voorzitter van het Europees Parlement, die zich sociaalliberaal noemden. Bij de doorsnee volwassen burger was er echter wel veel sympathie voor Balkenendes stellingen. Monika Sie zegt nu: durf te breken met individualisering als geloof. ‘De burger hunkert naar geïnspireerde samenwerking op menselijk maat.’

* * *

Het CDA heeft tegen die achtergrond een geweldige ideologische voorsprong, met zijn worteling in de katholieke sociale leer, de christelijke sociale beweging, christelijk gemotiveerde filosofie; voortgaande, sociaal-politiek relevante theologische bezinning. En als we moeite hebben om gezaghebbende documenten te vinden voor onze grondslag-rapporten en programs, dan hebben we, zoals een erudiete medewerker van de WBS me eens zei, altijd de Bijbel nog. Een voorbeeld van onze traditie van kritisch publiek debat, die ruimte biedt om van de dialoog met anderen te profiteren. Wij hoeven voor die communicatie over en weer niet bang te zijn. Veeleer is het een reden tot vreugde als we zien dat rivalen inzichten van ons overnemen. Dat verzwakt ons bestaansrecht geenszins, maar bevestigt juist de zin van onze aanwezigheid op het publieke erf.

Het analytisch manifest *Van waarde* is

*Monika Sie neemt impliciet
afscheid van de neoliberale
periode in de PvdA*

een gedegen en gedurfde bijdrage aan het publieke waardendebat. Sie neemt daarmee impliciet afscheid van de neoliberale periode in de PvdA. Dat doet zij door de herdefiniëring van het sociaaldemocratische ‘grote verhaal’, de partijfilosofie. Anderzijds verbindt zij die met alledaagse ervaringen die om politieke oplossingen vragen. De sociaaldemocratische beginselen worden verklaard aan de hand van een aantal casussen. Zo wordt, als eerste, ene Esther opgevoerd, ergotherapeute, die haar vrijheid op de kerk bevochten heeft maar toch in nieuwe

onvrijheden terecht komt. Op haar werk worden de inzichten van het personeel niet gehonoreerd. Er vindt nieuwbouw plaats vanwege de rationaliteit. Het oude gebouw had door zijn leeftijd eigenlijk best positieve eigenschappen. De geluidshinder was veel geringer. In het nieuwe mocht niets meer opgehangen worden. In de kale rationele nieuwbouw voelde je je moeilijk thuis. Dat is een groot nadeel voor Esthers patiënten. Zo wordt de casus verder ingevuld en vervolgens geanalyseerd.

Het geval Brigitte vertelt over de schoonmaakster die bij twee bedrijven werkt. De uitbuiting door een hard commercieel bedrijf en de vergelijking met hoe het anders kan. Het gevecht voor respect van bazen en klanten; geld is niet alles.

De casus van de politieagente Sandra, die met interne kwesties verbonden is en met de aanpak van hangjongeren, de verantwoordelijkheid van ouders, de armoede.

Dan de ervaringen van Joris op een mammoet-roc, met zijn gefragmenteerde en anonieme structuren, de voorrang voor de bureaucratie, het gebrek aan aansluiting bij de maatschappij. Het alternatief van het eerherstel van het ambachtelijke, het respect voor de professionaliteit (denk aan het thema van het w1: beroepseer), zoals in het Duitse onderwijssysteem. De ontplooiing van de mens door de arbeid, de sociale integratie.

* * *

Het is een heel goed idee om een studie over waarden, principes en partijfilosofie te concentreren op de behandeling van praktijkgevallen, zoals de verhalen van Esther, Joris en anderen. In het CDA bleek dat volksvertegenwoordigers het bijzonder moeilijk vonden om ‘principes in de praktijk te brengen’. Het

schrijven van een initiatief-wetsontwerp vonden we geen taak voor het WI, maar een voorrecht van de Tweede Kamer. In principe is dat correct, maar het zou voorstelbaar zijn als het WI in samenwerking met het Steenkampinstituut en gesteund door ervaren politici aansprekende casussen zou behandelen, los van de pragmatiek van het parlementaire bedrijf. De vraag moet dan steeds zijn: 'Wat kan christendemocratisch denken bijdragen aan de oplossing van dit probleem?' Juist die vertaling van principe naar praktijk, het slaan van die brug, is voor politici zo moeilijk. En de kennis en ervaring die men opdoet wordt, gezien de zeer korte zittingsduur, in de fracties onvoldoende overgedragen. Kandidaat- en zittende Kamer-, Staten- en Raadsleden moeten precies die vaardigheden bezitten waardoor zij de christendemocratie kunnen vertegenwoordigen. Dat had ik als WI-directeur al eerder moeten bedenken. Zonder die vaardigheden blijft het CDA een zwevende partij, vooral onaantrekkelijk voor zwevende kiezers. Het denken vanuit waarden en beginselen bepaalt onze graad van betrouwbaarheid. Het zou prettig zijn als, afgezien van meningsverschillen, het algemene oordeel zou zijn: 'Christendemocraten, daar heb je wat aan.'

Monika Sie wil met haar studie burgers mobiliseren rond een aantal kernwaarden. Daarbij moet er een goede verbinding zijn tussen wat mensen waardevol achten in het dagelijks leven enerzijds en de maatschappijvisie en -idealen anderzijds. Dat laatste hoort er zeker bij, omdat politieke partijen een verantwoordelijkheid hebben voor de ontwikkeling van de publieke opinie. Men moet mijns inziens bedenken dat mensen allerlei meningen uiten, waaronder volstrekt tegenstrijdige. We weten al dat iedereen een slech-

tere en een betere ik omvat, en naast die twee nog een handvol andere. De vraag is dus op welke van die ikken een politieke partij een beroep wil doen, en of ze de dominantie van dat ik kan vasthouden en versterken. Het is de kunst van de politiek (de Wetenschappelijk Instituten en partijen, aldus mevrouw Sie) om van die baaierd van meningen 'chocolade te maken'. Daar heb je betrouwbare 'begin-selen' bij nodig. De politicus, en de burger in het algemeen, zullen zich moeten afvragen: '1. Wat is van waarde? 2. Hoe staat dat onder druk [...]? 3. Wat staat ons te doen?'

* * *

Bij de behandeling van 'Wat is van waarde?' missen we (met genoeg) de gebruikelijke lofzang op de vrijheid. Die is in de persoonlijke leefwereld (bijvoorbeeld ten aanzien van de kerken en familie) wel groter geworden, maar met de zeggenschap in en de greep op de publieke en beroepswereld is het niet best gesteld. De individualistische vrijheid van de netwerksamenleving laat de burger onbeschermd. Er is te weinig weerwerk tegen de amorele hardheid van economie en techniek. Deze uitspraak doet denken aan de Bijbelse definitie van vrijheid als 'bevrijding uit de slavernij der zonde'. Deze definitie is mijns inziens verre superieur aan het vrijheidsbegrip waar de voorstanders van regelloosheid van profiteren.

Monika Sie noemt een viertal waarden die als sociaaldemocratisch herkenbaar zijn, namelijk: bestaanszekerheid voor iedereen; goed werk voor iedereen; verheffing; en binding (en postliberalisme). Volgens de auteur kunnen die het best samen met de vakbeweging en de christendemocratie verwezenlijkt worden. Daar ziet het inderdaad naar uit: de invulling ervan is ondenkbaar zonder de dialoog met de christendemocratie.

ten behoeve van de koopkracht der Fransen werd gedaan door de Franse president Mitterrand. Hij startte een fors stimuleringsbeleid om de achterstand op de Bondsrepubliek in te lopen. Een mooi doel, maar van het geld kochten de Fransen Volkswagens. Sindsdien weet men dat de effecten van nationaal investeringsbeleid wegsijpelen naar het buitenland. Daarom, aldus het manifest, heeft de PvdA Europa gewild. Als je je eigen land vooruit wilt helpen, probeer dan mee te doen in een geïntegreerd economisch beleid. Elders in de tekst wordt toegegeven dat een crisis rond de euro noodzakelijkerwijs leidt tot meer institutionele hervormingen. De Britse Tory Chris Patton (die zichzelf als christendemocraat beschouwde) stelde ooit dat Europa toe moet naar een verdere integratie als men met het bestaande integratieniveau met de kop tegen de muur loopt. Voor liberalen gaat het bij wetgeving alleen om de vraag of het niet minder kan: meer of minder Europa. Voor anderen zal het om de koers gaan, bijvoorbeeld of het Rijnlandse model de sfeer bepaalt of het Angelsaksische. Moet

de EU zorgen dat er vrij baan is voor ‘het kapitaal’, of wordt er gestreefd naar een breiding van internationale geldstromen?

De WBS stelt dat de EU momenteel te eenzijdig economisch-monetair is en te weinig rechtsstaat. Ook ten aanzien van de EU moet de PvdA een ‘overbruggingspartij’ zijn die ‘de boel bij elkaar houdt’. Monika Sie blijft gezien enkele wankelmoedige uitspraken ter verheerlijking van de nationale democratie, soms nog hangen in de oude populistische twijfels, maar de algemene toon is realistisch. Zij verwacht van de EU dat die onze dromen over een betere wereld recht doet.

Hier wordt het CDA uitgedaagd om het gescharrel met ‘piketpaaltjes’ ten bate van de zogenaamde nationale soevereiniteit te beëindigen. En zeker moeten we de blunders van de minister-president inzake een Nederlands vetorecht achter ons laten. De realiteit is trouwens dat Angela Merkel als volbloed christendemocraat veel meer het vertrouwen verdient van het CDA dan een voor het populisme bevende liberale Nederlandse premier.